

АДМІНІСТРАТИВНА ПОЛІЦІЯ У ФРАНЦУЗЬКІЙ РЕСПУБЛІЦІ

Статтю присвячено дослідженню питань організації адміністративної поліції в системі державних органів Французької Республіки, а також питань щодо забезпечення поліцейськими суб'єктами громадського порядку як основної мети діяльності адміністративної поліції. Розглянуто специфіку організації адміністративної поліції в рамках реалізації її основоположних функцій.

Ключові слова: адміністративне право, поліція, адміністративна поліція, громадський порядок, Французька Республіка.

**Світлична Анастасія
Едуардівна,**

*магістр другого року
навчання заочної
форми юридичного
факультету
Київського
національного
університету імені
Тараса Шевченка*

Кожна розвинута правова держава має потребу в дієвих та ефективних формуваннях поліції для забезпечення державної безпеки та громадського порядку. Саме адміністративна поліція має у своїй компетенції повноваження із забезпечення громадського порядку в усіх його проявах.

Дослідження міжнародного досвіду адміністративної діяльності поліції неодноразово привертати увагу науковців та були висвітлені в роботах таких вчених, як О. С. Юнін, О. С. Проневич, І. П. Антонов, А. В. Губанов та ін. Проте, до цього часу обрана проблематика не ставала предметом спеціального дослідження вітчизняних науковців.

Метою цієї статті є визначення мети діяльності адміністративної поліції в тому розумінні, у якому вона діє у Французькій Республіці, а також аналіз її структури та повноважень окремих її суб'єктів у розрізі забезпечення громадського порядку Французької Республіки.

Завданням держави є гарантування безпеки шляхом забезпечення єдності території Республіки через захист установ та державних інтересів, підтримання миру та громадського порядку, а також шляхом захисту громадян та їх власності [4] (*переклад автора* — А. Е. Світличної). Таке фундаментальне завдання держави визначається Кодексом внутрішньої безпеки Французької Республіки. Так, саме адміністративна поліція і є тим інститутом, який забезпечує реалізацію найважливішої функції держави із захисту громадського порядку.

Адміністративна поліція у Французькій Республіці, як діяльність, створена з метою забезпечення спокою в країні, підтримання громадського порядку, а також для забезпечення виконання законів публічної адміністрації. Зважаючи на те, що підтримання громадського порядку є основоположною функцією адміністративної поліції, вважаємо за необхідне визначити, що саме розуміється під громадським порядком у французькій правосвідомості.

Громадський порядок є станом суспільства, який характеризується поєднанням трьох нерозривних елементів, а саме публічного спокою (наприклад, надмірний шум, труднощі пересування), публічної безпеки та загальної безпеки життя, іншими словами, санітарної безпеки (наприклад, гігієна громадських місць, забруднення навколишнього середовища). Для визначення громадського порядку в розумінні діяльності поліції Моріс Оріу (фр. Maurice Hauriou), французький юрист, фахівець з адміністративного права та класик французької юридичної думки, використовував наступне формулювання: «Громадський порядок, в розумінні поліції, є матеріальним та зовнішнім публічним порядком» [1, с. 47].

Таким чином, мету діяльності адміністративної поліції Франції можна визначити як попередження та відновлення порушень громадського порядку. Таке визначення мети включає два основні елементи: поняття громадського порядку та попереджувальний характер діяльності поліції.

Важливо зазначити, що саме превентивний, або ж попереджувальний,

характер діяльності адміністративної поліції відрізняє її від іншого виду поліцейської діяльності — судової поліції, яка відділилася від першої в 1795 році з прийняттям Кодексу про проступки і покарання. Незважаючи на те, що іноді їх повноваження пересікаються, сутність діяльності обох видів кардинально відрізняється. Судова поліція, на відміну від адміністративної, мета якої визначена вище, має своїм завданням та несе відповідальність за констатацію порушення кримінального закону, збір доказів щодо такого порушення та розшуку злочинців, які його порушили [5] (*переклад автора* — А. Е. Світличної).

З юридичної точки зору, відмінність між двома формами поліції має найбільше значення, оскільки воно проводить розмежувальну лінію між судовою службою та адміністрацією. Усе, що належить до судової поліції, залежить як щодо керівництва й командування операціями, так і щодо судового розгляду від судової влади; адміністративна поліція, навпаки, залежить як щодо здійснення керівництва, так і при оскарженні, від адміністративних органів або від адміністративного судді [2, с. 76].

Функції адміністративної поліції Французької Республіки бувають загальними та спеціальними. Саме від такого поділу за функціями адміністративна поліція поділяється на загальну адміністративну поліцію та спеціальну.

Загальна адміністративна поліція створена задля забезпечення громадського порядку в широкому сенсі, включаючи зазначені вище три його основні складові, а саме публічний

спокій, публічну безпеку та загальну безпеку життя. До того ж, дуже важливим є те, що адміністративна поліція не має жодного права виходити за рамки визначеної тріади, таке порушення є караним. Так, чудовий приклад приводить Жорж Ведель (фр. Georges Vedel), французький учений-правознавець, фахівець із конституційного та адміністративного права: «Поліцейський орган не повинен втручатися в іншу область, ніж та, яка йому вказана. Спроби, зроблені, наприклад, мером у цілях обмеження відвідувань кіно дітьми, не для того, щоб уникнути перегляду ними аморальних фільмів, а просто для того, щоб сприяти шкільним заняттям, були засуджені Державною радою, так як поліцейські повноваження надані меру не для забезпечення шкільної відвідуваності або добросовісного навчання школярів» [3, с. 467]. Іншими словами, загальна адміністративна поліція не може виходити за межі загального дотримання громадського порядку та втручатися у сферу діяльності спеціальної адміністративної поліції.

Що ж до спеціальної поліції, то вона у свою чергу поділяється на два підвиди. Перший підвид не відрізняється за своєю метою від згаданої раніше загальної поліції, проте підпорядковується особливому правовому режиму. Наприклад, поліція небезпечних, шкідливих для здоров'я закладів є спеціальною поліцейською діяльністю, її задачі щодо забезпечення публічної безпеки та загальної безпеки життя не мають жодних специфічних норм, проте, вона

підпорядковується спеціальному юридичному режиму і, між іншим, повністю підзвітна префекту.

Другий же підвид визначає діяльність адміністративної поліції, що, зазвичай, не належить до загальної поліції, наприклад поліція естетики, мета якої охорона природи та пам'яток, або ж поліція риболовлі, які не мають жодного відношення до тріади громадського порядку.

Окрім відмінного від загальної адміністративної поліції призначення, спеціальна поліція відрізняється також підпорядкованістю. Так, наприклад, поліція зі справ іноземців (фр. la police des étrangers) підпорядковується безпосередньо Міністру внутрішніх справ, а поліція кінотеатрів (фр. La police du cinéma), яка власне забезпечує видання ліцензій на трансляцію фільмів, підпорядковується напямі Міністру культури.

Таким чином, загальна адміністративна поліція являє собою сукупність різних видів адміністративної діяльності, метою яких є встановлення загальних правил та вживання заходів індивідуального порядку, необхідних для підтримки громадського порядку. Спеціальна адміністративна поліція — це діяльність, яка відрізняється від загальної адміністративної поліції або особливим режимом, або тим, що дозволяє втручання в інші сфери, ніж тріада громадського порядку.

На національному рівні суб'єктами повноважень адміністративної поліції є Президент Республіки та Прем'єр-міністр, які відповідно до постанови LABONNE Державної Ради від 08 серпня 1919 та статті 21

Конституції від 4 жовтня 1958 наділені повноваженнями загальної поліції на території всієї країни.

Говорячи про суб'єктів національного рівня, варто також звернути увагу на повноваження міністрів, які наділені повноваженнями загальної поліції, проте також і повноваженнями спеціальної поліції, але виключно в секторі їх діяльності. Для прикладу, це можуть бути як Міністр внутрішніх справ, якщо мова йде про поліцію зі справ іноземців, так і Міністр культури, для поліції кінотеатрів.

На департаментському рівні повноваженнями поліції наділений префект та Голова Генеральної Ради. Згідно зі статтею 34 Закону від 2 березня 1982 року префект є державним представником, який має виключні повноваження для застосування заходів щодо забезпечення доброго порядку, безпеки та загальної безпеки життя. Більше того, префект наділений також багатьма повноваженнями спеціальної поліції, наприклад, поліцейська діяльність із регулювання риболовлі та полювання. Голова Генеральної Ради наділений повноваженнями спеціальної поліції у сфері публічного управління департаментами та загальними повноваженнями з питань дорожнього руху [6].

Суб'єкти, відповідно до наділених повноважень, реалізують свої завдання, серед яких найважливішим є забезпечення публічного порядку, через окремі поліцейські заходи. Такими заходами є, у тому числі, регламентація, тобто видання указів, постанов як загального правила, так і в індивідуальному порядку. Так, Ж. Ведель

виділяє декілька видів регламентації, а саме загальна заборона, попередній дозвіл, попереднє повідомлення та організація діяльності [3, с. 475].

Зважаючи на те, що регламентація є основним способом реалізації завдань адміністративної поліції з підтримання громадського порядку, вважаємо за необхідне приділити окрему увагу розумінню виділених Ж. Веделем видів регламентації:

1. Загальна заборона, тобто заборона, яка застосовується до всієї групи осіб та вбачає повну заборону окремих видів діяльності. Важливо, що така абсолютна заборона є допустимою лише у виключних випадках та за умови, що вона не зачіпає публічних свобод громадян, гарантованих законом чи конституцією.

2. Такий захід, як попередній дозвіл, є менш дієвим ніж абсолютна заборона, оскільки дозволяє здійснення окремої діяльності за умови отримання попереднього дозволу. Тим не менш, така регламентація, аналогічно загальній забороні, недопустима по відношенню до визначених публічних свобод. Для прикладу, суб'єкт адміністративної поліції не має права запровадити отримання спеціального дозволу для участі громадян у виборах, право яких передбачено Конституцією. Більше того, реалізуючи такий вид регламентації, важливим є дотримання рівності зацікавлених осіб в отриманні таких дозволів та у відмові в їх отриманні.

3. Під попереднім повідомленням розуміється сповіщення відповідних суб'єктів про ті чи інші дії, які відбуватимуться в майбутньому (наприклад,

попередження про проведення вуличної маніфестації).

4. Останнім і найбільш загальним видом регламентації є організація діяльності. Тобто, діяльність не забороняється та не потребує попереднього дозволу, проте вимагає слідування встановленим правилам (наприклад, паркування або створення шуму після визначеної години).

Таким чином, узагальнюючи вищезазначене, адміністративна поліція — інститут, який забезпечує реалізацію найважливішої функції держави із захисту громадського порядку, який визначається публічним спокоєм, публічною безпекою та загальною безпекою життя. За своїми функціями та структурою адміністративна поліція Французької Республіки поділяється на загальну та спеціальну, а її основним завданням залишається попередження всіх та будь-яких порушень громадського порядку. Відокремивши адміністративну поліцію від судової, можна з впевненістю сказати, що адміністративна поліція є тим базисом, превентивною основою побудови здорового суспільства та безпечної країни, без якої діяльність інших інститутів держави втрачає свій першочерговий сенс.

Що стосується можливості використання досвіду французької адміністративної поліції у вітчизняних умовах, видається, що немає явних та беззаперечних підстав розглядати досвід французької поліції як єдино правильний та беззаперечний зразок для запозичення, тим паче, що поліцейські формування Французької Республіки, які склалися завдяки досвіду багатьох століть, діють в інших,

більш сприятливих соціально-політичних умовах.

Список використаних джерел:

1. Андреева И. А. «Административная полиция» — институт, понятие и конструкция административного права Франции [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://cyberleninka.ru/article/n/administrativnaya-politsiya-institut-ponyatie-i-konstruktsiya-administrativnogo-prava-frantsii>

2. Болотина Е. В. Муниципальная полиция Франции: проблемы определения правового статуса и места в государственной полицейской системе [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://cyberleninka.ru/article/n/munitsipalnaya-politsiya-frantsii-problemyopredeleniya-pravovogo-statusa-i-mesta-v-gosudarstvennoy-politseyskoy-sisteme>

3. Ведель Ж. Административное право Франции. Перевод с французского; Под ред. : Крутоголов М. А.; Пер. : Энтин Л. М. — М. : Прорпесс, 1973. — 512 с.

4. Code de la sécurité intérieure [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <https://www.legifrance.gouv.fr/affichCode.do?cidTexte=LEGITEXT000025503132&dateTexte=20160324>

5. Code de procédure pénale [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <https://www.legifrance.gouv.fr/affichCode.do?idArticle=LEGIARTI000006574849&idSectionTA=LEGISCTA000006167411&cidTexte=LEGITEXT000006071154&dateTexte=20160321>

6. Loi n° 82-213 du 2 mars 1982 relative aux droits et libertés des communes, des départements et des régions [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <https://www.legifrance.gouv.fr/affichTexte.do?cidTexte=JORFTEXT000000880039#LEGIARTI000025544793>

Светличная А. Э. Административная полиция во Французской Республике

Статья посвящена исследованию вопросов организации административной полиции в системе государственных органов Французской Республики, а также вопросам касательно обеспечения полицейскими субъектами общественного порядка как основной цели деятельности административной полиции. Рассмотрена специфика организации административной полиции в рамках реализации ее основных функций.

Ключевые слова: административное право, полиция, административная полиция, общественный порядок, Французская Республика.

Svitlychna A. Administrative Police in the French Republic

This article is devoted to the research of administrative police organization in the system of state authorities of the French Republic, and also to the research of issues concerning the provisions of public order, as the primary objective of administrative police activities. The specificity of the organization of the administrative police in the framework of its basic functions is also examines.

Key words: administrative law, police, administrative police, public order, the French Republic.

Статья надійшла до друку 24 березня 2016 р.